

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Ректор
Національного університету
«Чернігівська політехніка»
О.О. Повомлинець

« _____ »
2024 р.

ПРОГРАМА

вступних іспитів для аспірантів

Освітньо-наукова програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

Рівень вищої освіти – 3-й освітньо-науковий

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий
ринок»

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Протокол №12 від 23 травня 2024 р.

Чернігів 2024

Вступ

Мета освітньо-наукової програми – забезпечення підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів у сфері фінансів, банківської справи та страхування шляхом здобуття ними компетентностей, достатніх для виконання оригінальних наукових досліджень результати яких мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, а також їх підтримку в ході підготовки та захисту дисертації.

Орієнтація освітньої програми. Фундаментальні та прикладні наукові дослідження і розробки, створення нових знань про закономірності взаємозалежності, що виникають в процесі формування і використання фінансових ресурсів, а також розробка і вдосконалення теоретичних і практичних аспектів фінансової діяльності. Освітньо-наукова програма орієнтована на підготовку докторів філософії та актуалізацію продовження наукової кар'єри в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

Особливості програми. Освітньо-наукова програма підготовки докторів філософії орієнтована на забезпечення потреб регіону у наукових кадрах для формування регіонального центру проведення досліджень у фінансовій сфері, оскільки Національний університет «Чернігівська політехніка» єдиний ЗВО в регіоні, який здійснює підготовку здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня за спеціальністю «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок».

Метою вступного випробування є з'ясування рівня знань абітурієнтів зі спеціальності «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок».

Структура: фахове вступне випробування включає теми з дисциплін «Фінансовий менеджмент», «Інвестиційний менеджмент», «Кредитний менеджмент», «Страховий менеджмент», «Фінанси територіальних громад», «Фінансовий менеджмент у банку». Білет включає двадцять тестових завдань та чотири теоретичні завдання.

Крім того для здобувачів вищої освіти, які не мають диплому магістра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» за рішенням приймальної комісії може проводитися додаткове вступне випробування.

Вимоги до професійного відбору

а) вимоги до загальних компетентностей абітурієнтів:

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК1).
2. Здатність спілкуватися іноземною мовою (ЗК2).
3. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні (ЗК3).
4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми (ЗК4).
5. Здатність приймати обґрунтовані рішення (ЗК5).
6. Навички міжособистісної взаємодії (ЗК6).
7. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети (ЗК7).
8. Здатність працювати в міжнародному контексті (ЗК8).
9. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів) (ЗК9).
10. Здатність щодо ініціативності, відповідальності та навичок по

норм і правил, а також необхідного рівня індивідуального та колективного рівня безпеки у надзвичайних ситуаціях (ЗК10).

б) вимоги до спеціальних компетенцій абітурієнтів:

1. Здатність використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності (СК1).
2. Здатність використовувати теоретичний та методичний інструментарій для діагностики і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання (СК2).
3. Здатність застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування (СК3).
4. Здатність оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування (СК4).
5. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію (СК5).
6. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при розв'язанні складних задач і проблем у сфері фінансів, банківської справи та страхування (СК6).
7. Здатність до пошуку, використання та інтерпретації інформації, необхідної для вирішення професійних і наукових завдань у сфері фінансів, банківської справи та страхування (СК7).
8. Здатність застосовувати інноваційні підходи в сфері фінансів, банківської справи та страхування (СК8).
9. Здатність розробляти технічні завдання для проектування інформаційних систем у сфері фінансів, банківської справи та страхування (СК9).
10. Здатність виявляти та розв'язувати проблеми у сфері фінансів, банківської справи та страхування (СК10).
11. Здатність обґрунтовувати фінансові рішення з урахуванням існуючих ризиків (СК11).
12. Здатність визначати напрями підвищення ефективності фінансової діяльності підприємств і установ (СК12).
13. Здатність розробляти та приймати фінансові інноваційні рішення на рівні підприємств і установ (СК13).

ЗМІСТ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

1. ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

1. Сутність фінансового менеджменту. Основна мета, задачі та функції фінансового менеджменту. Система забезпечення фінансового менеджменту на підприємстві.

2. Основні поняття концепції вартості грошей у часі. Зміст фінансово-економічних розрахунків майбутньої та теперішньої вартості грошових активів.

3. Сутність, цілі та завдання фінансового планування. Система фінансового планування на підприємстві. Сутність та значення фінансового прогнозування в діяльності підприємств.

4. Бюджетування в системі фінансового планування. Бюджет на модель підприємства. Сутність та види бюджетів.

5. Фінансовий стан підприємства: показники фінансової стійкості підприємства, критерії і методи оцінки; платоспроможність підприємства; ліквідність та ділова активність; показники рентабельності.

6. Особливості політики управління оборотними та необоротними активами підприємства.

7. Управління прибутком підприємства. Операційний аналіз на підприємстві, його сутність та показники.

8. Леверидж та його роль у фінансовому менеджменті. Економічний зміст операційного і фінансового левериджу. Способи їх розрахунку.

9. Капітал підприємства як об'єкт фінансового менеджменту. Вартість основних джерел капіталу: сутність, напрямки використання, фактори впливу. Структура капіталу, процес оптимізації структури капіталу.

10. Антикризове фінансове управління підприємством. Фінансове оздоровлення підприємства в системі антикризового управління.

Література:

1. Аранчій В.І., Томілін О.О., Дорогань-Писаренко Л.О. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. РВВ ПДАУ. 2021. 300 с.

2. Вахович І. М. Фінансовий менеджмент: магістерський курс : навч. посіб. 3-тє вид., змінене і доп. Луцьк : Надстир'я, 2023. 640 с.

3. Верланов Ю. Ю. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник. Вид. 2-ге. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. – 336 с.

4. Жигалкевич Ж.М., Кам'янська О.В. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент». Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 214 с.

5. Олійник О. В., Морозова Г. С. Фінансовий менеджмент: навч. посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування». Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. Харків, 2020. 248 с.

6. Солоджук Т.В. Фінансовий менеджмент. Навчальний посібник. Івано-Франківськ. 2023. 237с.

7. Стащук О. В. Фінансовий менеджмент : конспект лекцій для студентів денної та заочної форм навчання освітнього ступеня «магістр» спеціальності

072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Луцьк : «Вежа», 2021. 109 с.

8. Фінансовий менеджмент: начальний посібник / колектив авторів за заг. ред. Е.О. Юрія. – Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича. – 348 с.

2. ІНВЕСТИЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

1. Сутність інвестиційного менеджменту.
2. Інвестиції (реальні та фінансові) як об'єкт інвестиційного менеджменту.
3. Суб'єкти та об'єкти інвестиційного менеджменту.
4. Функції інвестиційного менеджменту.
5. Функції інвестиційного менеджера.
6. Застосування кількісного та якісного аналізу для обґрунтування інвестиційних рішень.
7. Інвестиційне середовище: основні елементи та фактори, що на нього впливають.
8. Поняття інвестиційного клімату та фактори, що впливають на його формування.
9. Інвестиційний клімат в Україні та його вплив на прийняття інвестиційних рішень.
10. Основні напрямки удосконалення інвестиційного клімату в Україні.

Література:

1. Боярко І. М., Гриценко Л. Л. Інвестиційний аналіз. К.: Центр навчальної літератури, 2022. 400 с.
2. Бутко М.П. Менеджмент інвестиційної діяльності: підручник М.Ю. Дітковська та ін.; за заг.ред. М.П.Бутка. К. : Центр учбової літератури, 2020. 480с.
3. Гудзь О. Є., Стецюк П.А. Інвестиційний менеджмент: навчальний посібник. Львів: ТОВ «Галицька видавнича спілка», 2020. 223 с.
4. Захарченко В.І. Інноваційно-інвестиційний менеджмент. Навч. посіб. (конспект лекцій) В. І. Захарченко, К. В. Ковтуненко, В. В. Лаптева. Одеса : Гельветика, 2024. 148 с.
5. Інвестиційний менеджмент: навч. посіб. (практикум) С.В. Качула, С.М. Халатур, Г.Є. Павлова, Л.В. Лисяк, Н.П. Дуброва. Дніпро: Монолит, 2022. 204 с.
6. Мостенька Т.Г. Інвестиційний менеджмент. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2020. 308 с.
7. Про інвестиційну діяльність : Закон України (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>.
8. Шинкарук Л.В. Інвестиційний менеджмент. Навчальний посібник Мостенська Т.Л., Мостенська Т.Г. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2020. 308 с.
9. Ярошевич Н.Б., Кондрат І.Ю., Якимів А.І. Державне управління інвестиційною діяльністю: навчальний посібник. Львів: «Новий Світ-2000», 2020. 429 с

3. КРЕДИТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

1. Основні умови організації кредитних відносин банку з клієнтами
2. Методи кредитного ціноутворення
3. Кредитний ризик в банківській діяльності
4. Кредитоспроможність позичальника та основні джерела інформації для її визначення
5. Етапи аналізу фінансового стану позичальника.
6. Структурування кредиту, прийняття кредитних рішень
7. Банківське кредитування на основі врахування галузевих особливостей позичальника.
8. Особливості організації кредитних відносин за банківськими споживчими кредитами фізичним особам
9. Організація банківського кредитного моніторингу.
10. Економічна сутність проблемних кредитів банку та їх класифікація.

Література:

1. Банківський менеджмент : навчальний посібник / [Зянько В. В., Б22 Спіфанова І. Ю., Коваль Н. О., Ткачук Л. М.]. – 3-те вид., доп. – Вінниця : ВНТУ, 2022. – 170 с.
2. Банківський менеджмент : навчальний посібник / [Зянько В. В., Спіфанова І. Ю., Коваль Н. О., Ткачук Л. М.]. 3-те вид., доп. Вінниця : ВНТУ, 2022. 170 с.
3. Левицький В.В. Банківський менеджмент : конспект лекцій / В.В. Левицький. – Луцьк : Вежа-Друк, 2021. – 102 с.
4. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 року № 2121-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
5. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Постанова Правління Національного банку України від 30.06.2016р. № 351. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text> 5. Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України, затверджені постановою Правління НБУ від 02.08.2004 р. № 361
6. Про затвердження Правил розрахунку банками України загальної вартості кредиту для споживача та реальної річної процентної ставки за договором про споживчий кредит, затверджені постановою Правління НБУ від 08.06.2017 р. № 49.
7. Про Національний банк України: Закон України від 20 травня 1999 року № 679-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.

4. СТРАХОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

1. Принципи та функції менеджменту страхової діяльності.
2. Основні типи організаційних структур управління страхової компанії, їх переваги та недоліки.
3. Процес створення страхової компанії: реєстрація страховика як юридичної особи та надання юридичній особі статусу страховика

4. Особливість ідентифікації й оцінки ризиків страхової діяльності.
5. Планування фінансової діяльності страхової компанії.
6. Формування, розміщення та управління страховими резервами
7. Управління наданням окремих видів страхових послуг. Процес розробки страхового продукту
8. Визначення, зміст та принципи перестраховування.
9. Оцінка фінансових ресурсів страхової компанії, їхніх джерел і форм руху.
10. Податковий менеджмент страхової діяльності.

Література:

1. Алескерова, Ю. В., Салькова, І. Ю., Федоришина, Л. І. Страховий менеджмент: підручник. Київ: Видавництво "КНЕУ", 2023. 340 с.
2. Борисюк О.В. Страховий менеджмент: конспект лекцій. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 102 с.
3. Зоря, С. П. Страховий менеджмент: навчальний посібник. Полтава: Полтавська державна аграрна академія, 2020. 256 с.
4. Іваненко, М. Страховий менеджмент. Навчальний посібник. Одеса: Видавництво "Чорномор'я", 2022. 284 с.
5. Клапків Ю. Н. Ринок страхових послуг: концептуальні засади, технічні інноваційні та перспективи розвитку: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2020.
6. Мельник Т. А., Сибірцев В. В. Страхування: навч. посіб. Кропивницький: пп «Ексклюзив Систем», 2022. 307 с.
7. Опальчук, Руслана Миколаївна. Страховий менеджмент : навчальний посібник / Р. М. Опальчук. - К. : ЦП "Компринт", 2023. - 251 с.
8. Петренко, І. В. Страховий ринок та його регулювання: підручник. Львів: Видавництво "Львівська політехніка", 2022. 298 с.
9. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 N2 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-14>
10. Сосновська О.О. Страхування: навчальний посібник. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 328 с.
11. Стешенко О. Д. Страховий менеджмент: Конспект лекцій. – Харків: УкрДУЗТ, 2021. 50 с.
12. Федішин МЛ. Страхові послуги: у схемах і таблицях: навч. посібн. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 208 с.

5. ФІНАНСИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

1. Сутність та функції фінансів територіальних громад.
2. Об'єкти і суб'єкти фінансів територіальних громад.
3. Джерела формування і напрями використання фінансових ресурсів територіальних громад.
4. Сутність та складові місцевої фінансової політики.
5. Роль партисипативного бюджетування в розвитку територіальних громад.
6. Доходи і видатки бюджету територіальних громад.
7. Суб'єкти і об'єкти права власності територіальних громад.
8. Особливості фінансової діяльності комунальних підприємств.

9. Вплив реформи децентралізації на стан фінансів територіальних громад.

10. Зарубіжний досвід функціонування фінансів територіальних громад.

Література:

1. Бюджетний кодекс України. Закон від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

Волкова В. В., Волкова Н. І. Місцеві фінанси. Навчальний посібник. Вінниця: Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2022. 105 с/

2. Карлін М.І., Проць В.І., Проць Н.В. Фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування: концептуалізація, практика та пріоритети: монографія. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки. 2023. 260 с.

3. Парубець О. М., Ільчук В. П., Сугоняко Д. О. Місцеві фінанси : навч. посіб. Чернігів : 2020. 344 с.

4. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015. № 157-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

5. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки. Постанова Кабінету міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>

6. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>

7. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування : Закон від 15.07.1997 № 452/97-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/452/97-вр>

8. Сидорович М. Муніципальні фінанси : навч. посіб. для студентів вищ.навч. закл. / Марія Сидорович. Київ : НаУКМА, 2021. 68 с.

7. ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У БАНКУ

1. Предмет і завдання фінансового менеджменту у комерційному банку

2. Система фінансового менеджменту у банку

3. Управління капіталом комерційного банку

4. Методи і інструменти управління зобов'язаннями банку

5. Управління кредитними операціями банку

6. Управління інвестиційними операціями банку

7. Стратегія управління активами і пасивами банку

8. Управління фінансовими ризиками банківських установ

9. Управління ліквідністю комерційних банків

10. Управління прибутком комерційного банку

Література:

1. Банківська система : підручник / О.М. Тридід, Б.В. Самородов, І.М. Вядрова та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т.С. Смовженко. – Львів : «Новий Світ – 2000», 2020. – 536 с.

2. Банківський менеджмент : навчальний посібник / [Зянько В. В., Єпіфанова І. Ю., Коваль Н. О., Ткачук Л. М.]. 3-те вид., доп. Вінниця : ВНТУ, 2022. 170 с.

3. Левицький В.В. Банківський менеджмент : конспект лекцій / В.В. Левицький. – Луцьк : Вежа-Друк, 2021. – 102 с.
4. Мельник Л.В., Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Банківський менеджмент» [Електронне видання] / Л.В. Мельник, Л.М. Мельник. – Рівне: НУВГП, 2020. – 47с. – Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/18612/1/06-03-268%20%281%29.pdf>
5. Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні: схвалено рішенням Правління Національного банку України від 15.12.2017р. № 803-рш в редакції від 04.09.2020р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/>
6. Методика розрахунку коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR): : схвалено рішенням Правління Національного банку України від 15.02.2018р. № 101-рш. в редакції від 04.09.2020р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr101500-18#Text>
7. Методика розрахунку коефіцієнта чистого стабільного фінансування (NSFR): схвалено рішенням Правління Національного банку України від 24.12.2019р. № 1001-рш. в редакції від 04.09.2020р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr803500-17#Text>
8. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 року № 2121-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
9. Про запровадження коефіцієнта чистого стабільного фінансування (NSFR): затверджено постановою Правління Національного банку України від 24.12.2019р. №158 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_24122019_158
10. Про Національний банк України: Закон України від 20 травня 1999 року № 679-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.
11. Фінансовий менеджмент в банку: навч. посіб. / Т.О. Ставерська, В.В. Макогон. – Харків, 2024. – 364 с.
12. Фінансовий менеджмент у банку / Т.О. Журавльова, Ю.П. Макаренко, Л.Л. Турова, А.Ю. Сірко. – Дніпро, Пороги, 2021. – 360 с.

Критерії оцінювання

Для складання вступного іспиту існують білети. Білети складаються із двадцяти тестових завдань та чотирьох теоретичних питань. Тестові завдання оцінюються в 1 бал за одне завдання (максимальна кількість балів – 20 балів), теоретичні питання оцінюються максимум у 20 балів за одне завдання, тобто за здобувач максимум може отримати 100 балів.

У тому випадку, коли здобувач відповідає на питання без помилок, наводить приклади, він отримує 20 балів. Коли питання розкрито повністю, але приклади не наводяться, здобувач отримує 15 балів. Коли здобувач відповідає на питання, але з несуттєвими помилками, він отримує оцінку 10 балів. Якщо

при відповіді здобувач допускає грубі помилки, або питання висвітлено менш ніж на половину, то він може отримати 5 балів. Якщо здобувач зовсім не відповідає на питання, він отримує 0 балів.